

Pensiju fondu apskats

Nr. 19 | 2016. gada 3. ceturksnis

I Tirgus apskats

2016. gada 3. ceturksnis kopumā ir bijis riska aktīviem labvēlīgs. Arī pēdējo gadu lielākais politiskais notikums – Lielbritānijas referendums par izstāšanos no ES – minimāli ietekmēja 2. ceturkšņa rezultātus, jo finanšu tirgi strauji atguvās jau pāris nedēļu laikā. Savukārt 3. ceturksnī spēcīgākās investoru pārliecība, ka pasaules vadošās centrālās bankas vai nu pastiprinās monetāros atbalsta pasākumus (Japāna, Eirozona, Lielbritānija) vai arī neveiks tik strauju likmju pieaugumu (ASV). Tiesa gan, ceturkšņa gaitā ECB radīja nelielu vilšanos finanšu tirgos, jo atturējās no jaunu stimulējošo pasākumu ieviešanas. ASV Centrālā banka atstāja procentu likmes nemainīgas, savukārt Japānas Centrālā banka paziņoja par izmaiņām monetārajā politikā, nospraužot procentlikmju mērķa rādītāju, kā arī ieviešot jaunus stimulēšanas pasākumus.

Noteicošie faktori tam, kāpēc attīstības valstu akciju tirgi pēdējos ceturkšņos ir uzrādījuši spēcīgākus rezultātus nekā attīstīto valstu akciju tirgi, ir, pirmkārt, ASV Centrālās bankas lēmums saglabāt procentlikmes esošajā līmenī, tādējādi mazinot spiedienu uz attīstības valstu valūtām. Otrkārt, attīstības valstu uzņēmumu peļņas rādītāji vērā ņemami uzlabojās pēdējo ceturkšņu laikā, ko veicina šo valstu straujāka makroekonomiskā izaugsme. Līdzīgas tendences bija vērojamas arī attīstības valstu obligāciju tirgos, kuru strauju izaugsmi daļēji veicināja investoru ieguldījumu stratēģijas maiņa. Tās ietvaros investori pārorientēja ieguldījumus no attīstīto valstu obligācijām (ar daudzviet negatīvām likmēm) uz attīstības valstu obligācijām.

Tādējādi attīstības valstu tirgos kopumā bijis vērojams straujš kāpums: akciju tirgi auguši par 10,0%, savukārt obligāciju tirgi par 13,6% kopš gada sākuma. Attīstīto valstu tirgos investoru sentiments ir bijis piezemētāks, un kopš gada sākuma Eirozonas "etalona" Vācijas obligāciju indekss ir pieaudzis par 6,6%, bet pasaules attīstīto valstu akciju tirgi kopš 2016. gada sākuma pieauguši vien par 0,4%.

II Valsts fondēto pensiju plānu sniegums

3. ceturksnī augstāku ienesīgumu uzrādījuši tie pensiju plāni, kuri salīdzinoši lielāku daļu iegulda akciju tirgos. Konservatīvās kategorijas plānu vidējais svērtais ienesīgums trīs mēnešos bijis 0,70%. Sabalansēto plānu vidējā atdeve tikmēr bijusi 1,65%, aktīvo plānu ienesīgums uzrādījis 1,64%. Līdzīgas tendences ir vērojamas arī gada griezumā, kur konservatīvo plānu ienesīgums (+2,41%) atpaliek no sabalansēto (+3,68%) un aktīvo plānu ienesīguma (+3,51%). Rezultāts ir likumsakarīgs, jo pēdējie ceturkšņi ir bijuši riska aktīviem labvēlīgi.

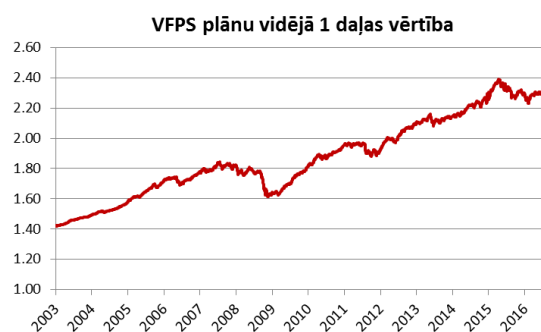
Valsts fondēto pensiju shēmas plānu sniegums uz 30.09.2016.

	Vidējais ienesīgums			
	1 gads	3 gadi *	5 gadi *	10 gadi *
Konservatīvie plāni	2.41%	2.77%	3.34%	4.10%
Sabalansētie plāni	3.68%	3.28%	4.01%	3.69%
Aktīvie plāni	3.51%	3.42%	4.76%	3.03%
Visu plānu vidējais ienesīgums	3.24%	3.24%	4.31%	3.38%

* - ienesīgums vidēji gadā

Avots: www.manapensija.lv

VFPS plāni turpina uzrādīt labus rezultātus ilgākā termiņā. Visu plānu vidējais sniegums pēdējos 5 gados bijis 4,31% gadā, bet tie plāni, kuri darbojas jau vismaz 10 gadus, saviem dalībniekiem šajā laika periodā snieguši tiro atdevi 3,38% apmērā gadā.

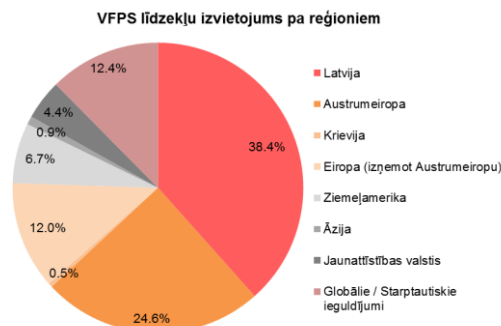

Avots: LKA aprēķini

Arī VFPS vidējās daļas vērtības grafiks uzskatāmi parāda augšupejošu ilgtermiņa tendenci ar mērenām īstermiņa svārstībām: 1 eiro, kas ir ticis ieguldīts 2003. gada sākumā, ir nopelnījis 64 centus.

Plānu investīciju struktūra

Reģionāli būtisku ieguldījumu daļu turpina sastādīt ieguldījumi Latvijā (38,4%), kam seko Austrumeiropa (24,6%) un Eiropa (12,0%), bet ieguldījumi pārējos pasaules reģionos veido atlikušos 24,9%. Šāda tendence norāda uz labi diversificētu ieguldījumu portfeli. Ceturkšņa griezumā jāatzīmē, ka ieguldījumu īpatsvars Latvijā ir samazinājies par -3,2pp, bet palielinājies Ziemeļamerikā (+2,1pp) un Austrumeiropā (+1,6pp). Taču, pat ņemot vērā nelielo īpatsvara samazinājumu, uz pēdējā ceturkšņa beigām Latvijā ir ieguldīts vairāk kā 1 miljards eiro.

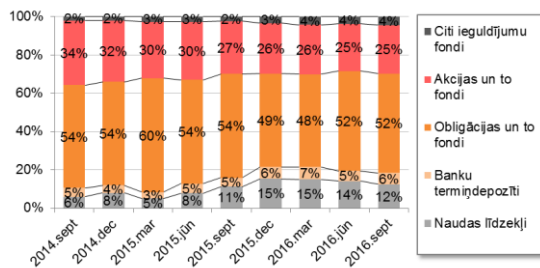

Avots: LKA aprēķini

Ilgākā termiņā jāatzīmē tendence, ka ieguldījumu īpatsvars Latvijā turpina sarukt, jo rekordzemās obligāciju likmes mudina līdzekļu pārvaldniekus pārorientēt ieguldījumus uz citiem reģioniem. Piemēram, kopš 2013. gada decembra ieguldījumu īpatsvars Latvijā ir samazinājies par 8pp, bet Austrumeiropā pieaudzis par 8,2pp. Līdzīgi ieguldījumu īpatsvars ir sarucis Eiropā (-7,3pp), bet pieaudzis pārējos pasaules reģionos.

Pensiju 2. līmeņa aktīvo plānu pārvaldītāji turpina ieturēt piesardzīgu pozīciju pastiprinātās nenoteiktības apstākļos. Lai gan, salīdzinot ar jūnija beigām, par nepilniem 2pp samazinājies naudas līdzekļu īpatsvars, tas vēl joprojām vērtējams kā paaugstināts. Savukārt šie līdzekļi ir tikuši izvietoti tirgus situācijai atbilstošos aktīvos, piemēram, akcijās (+0.7pp) un citos ieguldījumu fondos (+0.7pp), tādējādi plānu dalībnieki ir ieguvuši no tirgus indeksu pieauguma.

VFPS aktīvo plānu instrumentu struktūra

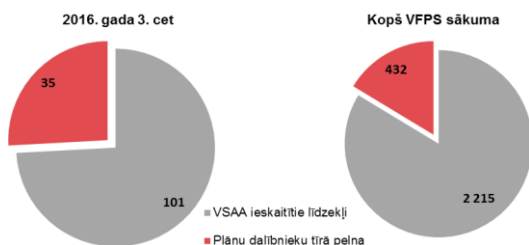
Avots: LKA aprēķini

Līdzīgas tendences bija arī sabalansēto plānu instrumentu struktūrā, pārvaldniekiem nedaudz paaugstinot akciju (+1,0pp) un citu ieguldījumu (+0,1pp) īpatsvaru, bet nedaudz samazinot obligāciju (-2,4pp) īpatsvaru. Savukārt konservatīvo plānu ieguldījumu struktūrā būtiskas izmaiņas nav notikušas, pārvaldniekiem saglabājot obligāciju īpatsvaru augstā (78%) apmērā.

VFPS plānu aktīvi

VSAA un Latvijas Komerčbanku asociācijas operatīvie dati liecina, ka kopējās iemaksas ceturkšņa laikā sasniegušas 101 miljonus eiro, bet investīciju peļņa bija 35 miljoni eiro. Kopējie valsts fondēto pensiju shēmas aktīvi 2016. gada 3. ceturksnī ir pieauguši par 136 miljoniem eiro, tādējādi kopsummā fondēto pensiju aktīvu vērtība sasniegusi 2,647 miljardus eiro.

VFPS plānu aktīvu kompozīcija, miljonus EUR

Avots: LKA aprēķini

Kopš VFPS darbības sākuma līdzekļu pārvaldītāji shēmas dalībniekiem ir nopelnījuši aptuveni 432 miljonus eiro. Šī summa ir tīrais investīciju rezultāts, no kura ir atskaitīti visi ar aktīvu pārvaldīšanu un administrēšanu saistītie izdevumi – atlīdzības pārvaldītājiem, turētājbankām un citas izmaksas. Vidējais uzkrājums uz vienu shēmas dalībnieku 2016. gada septembra beigās sasniedza 2103 eiro, pirmo reizi kopš VFPS darbības sākuma pārkāpjot 2000 eiro robežu. Viena ceturkšņa laikā vidējais uzkrājums ir pieaudzis par 5,32% jeb 106 eiro.

Vispārīgā informācija

Valsts fondēto pensiju shēmas ietvaros uz 3. ceturkšņa beigām darbojas 7 līdzekļu pārvaldītāji, kuri kopā pārvalda līdzekļus vairāk nekā 2,6 miljardu eiro vērtībā. Dalībniekiem ir iespējas izvēlēties kādu no 20 pensiju plāniem. No tiem 8 pielieto konservatīvu ieguldīšanas stratēģiju, 4 – sabalansētu stratēģiju, bet 8 – aktīvu stratēģiju. Dalībnieku skaits pārsniedza 1,258 miljonus. Populārākie ir aktīvie pensiju plāni, kurus izvēlējušies 801 tūkstoši dalībnieku. Konservatīvos plānus ir izvēlējušies vairāk nekā 334 tūkstoši dalībnieku, bet sabalansētos – 121 tūkstoši dalībnieku.

III Privāto pensiju fondu sniegums

Arī 2016. gada trešais ceturksnis finanšu tirgos bija labvēlīgs pensiju aktīvu ieguldījumiem, neskatoties uz finanšu tirgus svārstībām, kas saistītas ar Lielbritānijas balsojumu par izstāšanos no Eiropas Savienības. 3.ceturkšņa beigās sabalansēto pensiju plānu ienesīgums ir palielinājies, salīdzinot ar 2.ceturkšņa beigām, un ir sasniedzis 2.75% pieaugumu no gada sākuma, savukārt aktīvo pensiju plānu ienesīguma pieaugums kopš gada sākuma sasniedzis 2.26%. Tāpat kā 2.ceturksnī, arī 3.ceturksnī labākus ienesīguma rādītājus uzrāda sabalansētie pensiju plāni, kur ieguldījumu īpatsvars fiksētā ienākuma vērtspapīros ir augstāks, nekā aktīvajos pensiju plānos. Ilgtermiņa ienesīgums saglabājas stabils, un vidējā visu pensiju plānu investīciju atdeve 10 gados ir bijusi 3,44% gadā.

Privāto pensiju plānu sniegums uz 2016. gada 30. septembri

	No gada				
	sākuma	1 gads	3 gadi	5 gadi	10 gadi
Sabalansētie plāni	2,75%	4,02%	3,64%	4,33%	3,62%
Aktīvie plāni	2,26%	5,70%	4,85%	6,20%	3,11%
Visu plānu vidējais ienesīgums	2,52%	4,41%	4,00%	4,99%	3,44%

Avots: LKA aprēķini

Pensiju plānu aktīvi

2016. gada 3. ceturksnī privāto pensiju fondu uzkrātā pensiju kapitāla vērtība turpināja palielināties un pieauga par 13,7 miljoniem eiro jeb 4%, sasniedzot 354,1 miljonu eiro.

Aktīvu pieaugums saistīts gan ar pozitīvu naudas plūsmu pensiju plānos 9,1 miljonu eiro apmērā, kas par 57% jeb 3,3 miljoniem eiro pārsniedz 2. ceturkšņa iemaksu pārsniegumu pār izmaksām, gan arī ar pozitīvu vidējo investīciju atdevi 4,6 miljonu eiro apmērā.

Kopējās iemaksas pensiju plānos 2016. gada 3. ceturksnī sasniedza 16,8 miljonus eiro, kas par 12% pārsniedz 2015. gada 3. ceturkšņa iemaksas. Lai arī iemaksu dinamika ir pieaugusi, jāatzīst, ka kopējās iemaksas pensiju plānos kopš gada sākuma, salīdzinot ar 2015. gada šo pašu laika periodu, ir zemākas par 7% jeb 3,1 miljonu eiro, lai arī dalībnieku skaits ir pieaudzis par 17 tūkstošiem personu. To varētu skaidrot ar to, ka pēdējos gados pensiju fondos sāk veidoties tādi klienti, kuri iemaksā pensiju fondā lielākas naudas summas un izmanto pensiju fondu kā savu aktīvu pārvaldīšanas un mantošanas instrumentu, un regulāras iemaksas neveic. Par to liecina arī pieaugošais vidējais klientu vecums.

Iemaksas pensiju plānos

2016. gada 3. ceturksnī pensiju plānu dalībnieku **individuālās** iemaksas tika veiktas 14,3 miljonu eiro apjomā, kas par 14% jeb 1,8 miljoniem eiro ir augstāks rādītājs nekā šajā pašā laika periodā 2015. gadā, un par 21% jeb 2,5 miljoniem eiro augstāks rādītājs nekā 2016. gada 2. ceturksnī. Šādi pieauguma rādītāji, cerams, saglabāsies līdz gada beigām, tādējādi apliecinot, ka klientu ekonomiskā situācija turpina uzlaboties un izpratne par privāto pensiju uzkrājumiem nostiprinās.

Darba devēju iemaksu apjoms 3. ceturksnī ir 2,5 miljoni eiro un saglabājas iepriekšējā gada līmenī, bet par 9% pārsniedz 2. ceturkšņa iemaksu apjomu. Uzņēmumu skaits, kas veic iemaksas savu darbinieku labā, 2016. gada 3. ceturksnī ir pieaudzis par 11 uzņēmumiem, un kopējais darba devēju skaits ir 962. Kopējais darbinieku skaits, par kuriem uzņēmumi veic iemaksas privātajos pensiju fondos, ir palielinājies par 113 personām un sasniedzis 55 656 personas, kas veido aptuveni 6% no kopējā nodarbināto skaita. Darba devēju līdzdalība privāto pensiju uzkrājumu veidošanā Latvijā pieaug minimāli, kas tāpat kā iepriekšējos laika periodos skaidrojams ar to, ka arī ekonomiskās izaugsmes temps ir neliels.

Izmaksas un pārskaitījumi

3. ceturksnī privātie pensiju fondi izmaksāja 7,7 miljonu eiro privātās pensijas kapitālu, kas ir par 7% jeb 0,5 miljoniem eiro mazāk kā 2016. gada

2. ceturksnī, bet savukārt par 53% jeb 2,7 miljoniem eiro vairāk kā 2015. gada 3. ceturksnī. Jāatzīst, ka iedzīvotāji iemaksas pensiju plānos nepieaug, bet izmaksu apjomi strauji palielinās. 95% no kopējā izmaksātā kapitāla veido izmaksas privātpersonām, kuru vecums pārsniedz 55 gadus. Šī pozīcija, salīdzinot ar 2015. gada 3. ceturksni, ir augusi par 56%.

Kapitāla apjoms, kas ticis izmaksāts pensiju plānu dalībnieku mantiniekiem kā mantojuma summa, ir 192 tūkstoši eiro, kas saglabājies līdzšinējā apjomā. Kopā no dalības privātajos pensiju fondos 2016. gada 3. ceturksnī izstājies 1881 dalībnieks, to skaits ir pieaudzis par 18% (jeb 281 dalībnieku), salīdzinot ar pagājušā gada 3. ceturksni.

Pensiju plānu dalībnieku aktivitāte attiecībā uz papildpensijas kapitāla pārveidumiem starp pensiju fondiem saglabājas salīdzinoši nelielos apjomos. 2016. gada 3. ceturksnī starp pensiju fondiem pārskaitītais kapitāls sasniedza 193 tūkstošus eiro jeb 2% no kopējā izmaksātā kapitāla apjoma.

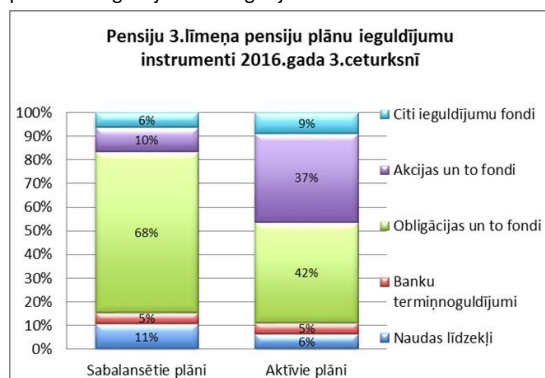
Uzkrātais privātās pensijas kapitāls un dalībnieku vecums

Vidējais uzkrātais privātās pensijas kapitāls uz 1 dalībnieku 3. ceturksnī ir palielinājies tikai par 35 eiro un veido 1335 eiro. Savukārt vidējais izmaksātais privātās pensijas kapitāls privātpersonām ir 1101 eiro, bet kolektīvās dalības līgumu dalībniekiem ir 1995 eiro.

Vidējais pensiju plānu dalībnieku vecums ir palielinājies par 1 gadu un sasniedzis 47 gadus. Tātad lielai pensiju 3. līmeņi gados jaunāki cilvēki piesakās aizvien mazāk, kas liecina par demogrāfisko situāciju Latvijā, kad sabiedrība pamazām noveco.

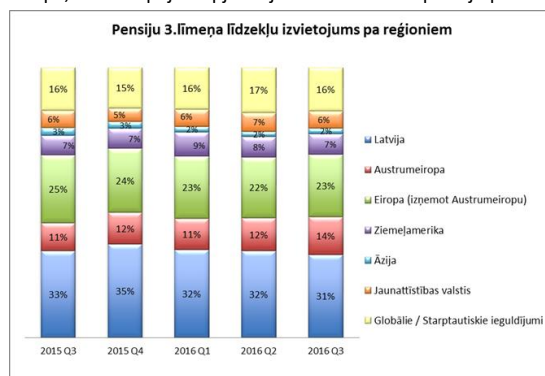
Pensiju plānu ieguldījumu struktūra

Pensiju 3. līmeņa pensiju plānu ieguldījumu struktūra 2016. gada 3. ceturksnī ir mainījies nedaudz. Tikai aktīvie plāni ir palielinājuši par 4% punktiem ieguldījumus obligācijās.

Avots: LKA aprēķini

2016. gada 3. ceturksnī par 1% punktu ir samazinājušies ieguldījumi globālajos/starptautiskajos tirgos un jaunattīstības valstīs, par 2% punktiem – ieguldījumi Ziemeļamerikā. Tāpat par 1% punktu ir samazinājies ieguldījumu īpatsvars Latvijas ekonomikā un sasniedz 31% no kopējiem aktīviem. Savukārt par 3% punktiem ir palielinājušies ieguldījumi Eiropā, un to kopējais apjoms jau veido 47% no pensiju plānu aktīviem.

Pensiju plānu dalībnieki

Kopumā pensiju 3.līmeņi savus uzkrājumus veido 265 252 dalībnieku (79% individuālie dalībnieki, 21% uzņēmumu darbinieki, par kuriem iemaksas veic darba devēji) jeb 21% no pensiju 2.līmeņa dalībnieku skaita. Privāto pensiju krājēju skaits pieaug, taču tempi ir lēni. Dalībnieku skaits 2016. gada 3.ceturksnī pieaudzis par 3 327 personām jeb 1%.

Kā liecina arī starptautiskā prakse, tad brīvprātīgie pensiju uzkrājumi veidojas lēni, it sevišķi gados jaunāku cilvēku segmentā, kuri varētu jau ar nelielām iemaksām, izmantojot ilgstošu darba stāžu, veidot nozīmīgu savu privāto kapitālu tam laika periodam, kad ienākumi no algota darba vairs nebūs.

Vispārējā informācija

Latvijā šobrīd darbojas 6 privātie pensiju fondi (5 – atklātie pensiju fondi un 1 slēgtais pensiju fonds), piedāvājot 15 dažādus pensiju plānus, kas atšķiras pēc līdzekļu ieguldīšanas stratēģijas un ienesīguma rādītājiem (5 pensiju plāni ar sabalansētu ieguldījumu stratēģiju, 10 – ar aktīvu).

Sabiedrībai arvien ir pieejami Interneta resursi www.manapensija.lv, kā arī katra privātā pensiju fonda mājaslapas, kas sniedz iedzīvotājiem gan vispārēju informāciju par Latvijas valsts pensiju sistēmu, gan arī konkrētu pensiju plānu darbības rezultātiem. Savukārt Interneta vietnē www.latvija.lv iedzīvotāji var noskaidrot savu pensiju 1. un 2. līmeņi uzkrāto kapitālu, kas savukārt ļauj aprēķināt sev nepieciešamo privātās pensijas (pensiju 3. līmeņa) kapitāla apjomu pensijas vecumā. Nenoliedzami augstāku ienākumu līmeni pensijā iedzīvotāji var sasniegt, izmantojot visas pensiju sistēmas komponentes, t.i. 1., 2. un 3. pensiju līmeni.

IV Pensiju plānu ienesīguma apskats salīdzinājumā ar citām Baltijas valstīm

Neraugoties uz Latvijas pensiju sistēmas pozitīvo novērtējumu un starptautisko atzinību (piemēram, nesen publicētajā *Allianz* 2016. gada pētījumā par ilgtspējīgākajām pensiju sistēmām, Latvija tika ierindota 7. vietā, Igaunija 8.vietā, bet Lietuva –16. vietā, visām Baltijas valstīm uzlabojot reitinga pozīciju salīdzinot ar 2014.gadu), sabiedrībā joprojām mēdz izskanēt šaubas par Latvijas pensiju sistēmas ienesīgumu, salīdzinājumā ar kādiem atsevišķiem tirgus indeksiem, neņemot vērā investīciju diversifikācijas nepieciešamību.

LKA ir jau aprakstījis šos fenomenus 2014. gada 3. ceturkšņa apskatā (par diversifikācijas ietekmi) un 2015. gada apskatā (par investoru psiholoģiju un pārlietu lielas uzmanības pievēršanu īstermiņa svārstībām), kā arī 2013. gada 3. ceturkšņa apskatā (par investīciju atdeves svārstībām). Tādēļ būtiski ir salīdzināt un izvērtēt, kā ir klājies Latvijas tuvākajiem kaimiņiem pensiju sistēmas ienesīguma jomā.

Lai gan salīdzināt ienesīgumu starpfondu līmeņi ir sarežģīti (tipiskākā kļūda būtu neizvērtēt konkrētā plāna riska profilu), šajā apskatā LKA salīdzināja Baltijas valstu pensiju plānu (ar Latvijas pensiju plāniem tuvāko riska profilu) vidējo svērto ienesīgumu pēdējo 5 gadu perspektīvā. Lai gan pensiju sistēmas rezultāti ir jāvērtē ilgākā termiņā, ņemot vērā dažādas izmaiņas pensiju sistēmas uzbūvē, likumdošanā un konkrētajos ieguldījumu plānos, minimālais laika horizonts, lai novērtētu faktiskos ienesīguma rezultātus, ir 5 gadi.

	Latvija	Igaunija	Lietuva
Konservatīvie plāni	3.1%	2.4%	2.8%
Sabalansētie plāni	3.0%	3.2%	
Aktīvie plāni	3.3%	3.3%	4.9%

Dati: 30-Jun-2016, 5-gadu ienesīgums

Uz apraksta sagatavošanas brīdi nav pieejami dati par 3.ceturksni

Jāatzīmē, ka Latvijas konservatīvie plāni apstiež līdzīga riska profila plānus Igaunijā un Lietuvā, pateicoties pareizi izvēlētai investīciju stratēģijai. Aktīvo plānu sniegums pēdējo 5 gadu perspektīvā ir bijis ļoti līdzīgs gan Latvijā, gan Igaunijā, bet mazliet atpaliek no Lietuvas plānu rezultātiem. Šis fakts ir skaidrojams ar to, ka Lietuvas pensiju plānu ienesīguma rezultātos netiek iekļautas komisijas maksas par iemaksām, kā arī Lietuvā pensiju plānu riska profili stipri atšķiras no abām pārējām Baltijas valstīm. Proti, Lietuvā ir pensiju plāni, kuru riska profils paredz pat 100% ieguldījumus akcijās (Latvijā likumdošanā noteiktie griesti ir 50%), un pat “konservatīvākie” no “aktīvajiem” pensiju plāniem paredz lielāku riska uzņemšanos, salīdzinot ar Latvijas un Igaunijas pensiju plāniem.

Tas paredz arī to, ka, ka Lietuvas pensiju plāni, ar kuriem ir veikts salīdzinājums, tirgus svārstību rezultātā cietis gandrīz divas reizes vairāk kā Latvijā. Šo faktu raksturo aktīvo plānu 5 gadu svārstīguma rādītājs (standartnovirze), kas Latvijā bijusi 3.3%, Igaunijā 3.3%, bet Lietuvā – 5%. Šādas svārstības finanšu tirgos ir ierastas, taču to ilgumu un svārstību lielums nav vienmērīgs un to nevar viennozīmīgi aprakstīt. Arī šī gada laikā finanšu tirgos ir bijušas lielāki un mazāki kritumi, gan gada sākumā, gan gada vidū pēc *Brexit* balsojuma. Tas tikai vēlreiz apliecina, cik svarīgi izvēlēties pareizu riska profilu katram ieguldītājam individuāli.

No šiem rezultātiem secināms, ka, lai iegūtu lielāku ienesīgumu, ir nepieciešams uzņemties arī lielāku risku. Salīdzināmos riska profilos ienesīgums Latvijas pensiju plāniem ir bijis atbilstošs tirgus situācijai vai pat nedaudz labāks kā abās kaimiņvalstīs (konservatīvo plānu jomā).

V Pensiju plānu ienesīguma apskats salīdzinājumā ar inflāciju

Līdzīgi joprojām mēdz izskanēt šaubas par Latvijas pensiju sistēmas ienesīgumu, salīdzinājumā ar vēsturisko inflāciju. Daudzās valstīs (piemēram, ASV, Vācijā, Francijā) eksistē fiksēta ienesīguma vērtspapīri jeb obligācijas, kuru ienesīgums ir saistīts ar inflāciju. Proti, ja pieaug inflācija, investori saņem papildus maksājumu no obligācijas, lai nodrošinātu konstantu pēc-inflācijas ienesīgumu. Savukārt Latvijā nav iespējams īstermiņā un ilgtermiņā nodrošināt pensiju plānu sasaisti ar Latvijas patēriņa cenu inflāciju, jo šāda veida vērtspapīri vispār neeksistē.

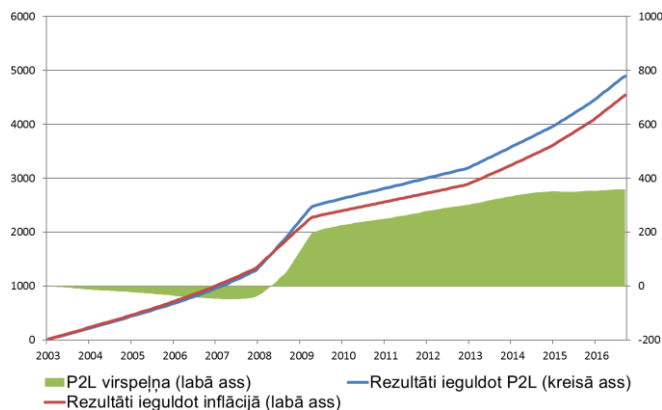
Lai gan publiskajā telpā bieži dažādos diskursos ir tikusi pieminēta inflācijas ietekme uz pensiju 2. līmeņa ienesīgumu, ir svarīgi izmantot pareizu metodoloģiju. Salīdzinot pensiju ienesīgumu ar inflāciju, jāņem vērā arī mijiedarbība starp deflāciju, augstu inflāciju un dažādo iemaksu apmēru (kas noteikts likumā kā procents no bruto atalgojuma), kas ir mainījies visā VFPS pastāvēšanas laikā. Tādējādi ir svarīgi aprēķinos ņemt vērā arī faktiskos iemaksu apmērus eiro izteiksmē, lai veiktu korektus aprēķinus.

Tāpēc LKA ir aprēķinājusi teorētiskos rezultātus vidējās statistiskās algas saņēmējam no 2003. gada, kura aprēķinātās iemaksas, ko valsts ir novirzījusi iemaksām individualizētajā pensiju 2. līmeņa kontā ir vai nu:

- 1) tikušas ieguldītas vidējā pensiju 2. līmeņa plānā un, tādējādi, pieaugušas ar vidējo ienesīgumu;
- 2) tikušas indeksētas ar inflāciju. Proti, katru mēnesi kopējās iemaksas ir palielinātas par attiecīgā mēneša inflāciju.

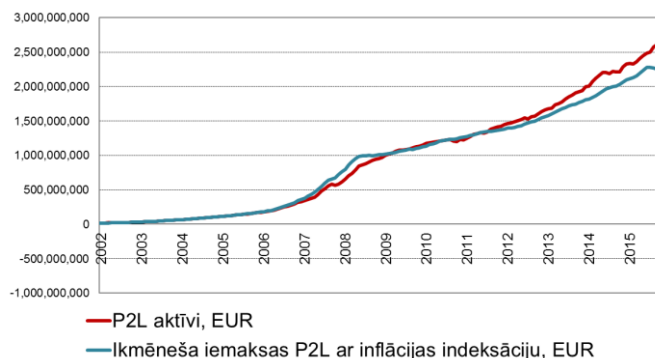
Lai gan aprakstītā otrā situācija nav iespējama praksē, šāds aprēķins dod iespēju ilustratīvi un korekti atspoguļot VFPS vidējos rezultātus salīdzinājumā ar inflāciju.

Kopējā uzkrājuma salīdzinājums

Pirmkārt jāatzīmē, ka šāda cilvēka uzkrājums ir jau nepilni 4,900 EUR (būtiska atšķirība ar vidējo uzkrājumu uz katru shēmas dalībnieku 2,103 EUR apmērā). Otrkārt, rezultāti norāda, ka reālā vērtība ir sekmīgi audzēta, jo šāds vidējās algas saņēmējs ir ieguvis papildus nepilnus 360 eiro, ieguldot savus līdzekļus izmantojot pensiju 2. līmeņa plānus pretstatā inflācijas indeksācijas rezultātā gūtajam pieaugumam.

P2L aktīvi pret iemaksām ar inflācijas indeksāciju

Lai gan iemaksu lielums no vidējās algas un kopējās iemaksas pensiju 2. līmenī ir savstarpēji saistīti lielumi, ir būtiski izvērtēt arī inflācijas ietekmi uz pensiju sistēmu. Proti, pieņemot, ka faktiskās iemaksas pensiju 2. līmenī:

- 1) tikušas ieguldītas vidējā pensiju 2. līmeņa plānā un, tādējādi, atspoguļo kopējos pensiju 2. līmeņa aktīvus;
- 2) tikušas indeksētas ar inflāciju. Proti, katru mēnesi kopējās iemaksas ir palielinātas par attiecīgā mēneša inflāciju.

Izvērtējot rezultātus, var secināt, ka teorētiskajā situācijā, ja ikmēneša faktiskās iemaksas tiek “ieguldītas” jeb indeksētas ar inflāciju, pensiju sistēmas otrais līmenis ir nopelnījis papildus 377 miljonus eiro vairāk, nekā iemaksu rezultāts ar inflācijas indeksāciju.

Svarīgi atgādināt, ka uzkrātajam kapitālam pensiju 2. līmenī ir reāls naudas un vērtspapīru segums. Savukārt turpinoties darbaspējīgo iedzīvotāju skaita īpatsvara samazinājumam emigrācijas, demogrāfiskās situācijas un dzīves ilguma pieauguma dēļ, rodas aizvien lielāka spriedze sociālajā budžetā, no kura ir jāmaksā pensijas. Jāņem vērā, ka 1. līmenī pensijas tiek maksātas no tagad iekasētajiem nodokļiem un uzkrājuma apmērs 1. līmeņa kapitālā ir “virtuāls” – bez reāla naudas seguma.

Noslēgumā jāatzīmē, ka 1., 2. un 3. pensiju līmeņi savstarpēji papildina viens otru un to uzdevums ir nodrošināt dalībnieku – Latvijas iedzīvotāju - stabilitāti un aizsardzību no dažādiem ārējiem šokiem, nekonkurējot. Gala rezultātā tiek nodrošināta stabilāka ilgtermiņa pensiju sistēma.